

KÖNYV KÖNYVTÁR KÖNYVTÁROS

Folyóiratolvasó ✓

2017/01

KÖNYV, KÖNYVTÁR, KÖNYVTÁROS

26. évfolyam 1. szám

2017. január

Tartalom

Könyvtárpolitika

- Ásványi Iлона:** Újabb töprengések... az egyházi könyvtárak és az Egyházi Könyvtárak Egyesülése régi-új feladatairól 3

Műhelykérdések

- Hajnal Ward Judit:** Tintásüveg, Egy biblioterápiás gyűjtemény margójára 13
- Majorné Bodor Iлона:** Gyakorlati képzés az Bötvös József Főiskola Könyvtárában (1970-2013) 24

Évfordulók

- Balogh Mihály:** A 30 éves Könyvtárostanárok Egyesülete köszöntése 32
- Nagy Attila:** Visszapillantás és távlatok, 25 éves a Magyar Olvasástársaság 35

Konferenciák

- Violáné Bakonyi Ibolya – Viola Ernő:** Egyházi, iskolai kiskönyvtárak régi/muzeális gyűjteményeinek állományvédelme 39

Perszonália

- Gaján Éva:** Máté György (1930-2016) 42

Könyv

- Murányi Lajos:** Egy kétszázötven éves iskolai könyvtár történeti vázlata és 25 éves alapítványának krónikája 46
- Domokos Gyöngyi:** MONOKgraphia, avagy tanulmánykötet egy kiváló polihisztor születésnapjára 49

Nagy Attila

Visszapillantás és távlatok

25 éves a Magyar Olvasástársaság

16 nap eltéréssel két szakmai civil szervezet közgyűlésén vehettem részt a közeli múltban. 2016. november 28-án a *Hauszmann* által tervezett Budapesti Műszaki Egyetem K épületének dísztermében – a szigorú szakmai program mellett – az 1891-ben alakult Magyar Pedagógiai Társaság működésének 125. évfordulójáról emlékeztek meg. November 12-én pedig az ugyancsak *Hauszmann Alajos* által készített tervek alapján épült Budavári Palota I épülete, az OSZK VI. emeleti tanácsterme a Magyar Olvasástársaság (HUNRA) esedékes tisztújító közgyűlésének volt színtere. Megállíthatatlan asszociációk sora! A 19 – 20. századfordulón máig megismételhetetlen virágzás a magyar gazdaságban, Budapest építészetiében, a boldog békeidők gyakori, jogos emlegetése, a jelzett alkotó fantasztikus építési pályafutása, de 100 éve 1916 őszén már jó két éve dül a „nagy háború”! (A soha többé nem felejtendő trianoni árnyék ismételten és óhatatlanul clénk vetül.) Most éppen 2016-17 fordulóján vajon még béke vagy már háború van itt Európában?

1991. október 31-én az OSZK VIII. emeleti társalgótermében 63 kolléga részvételével megvitattuk, majd elfogadtuk a Magyar Olvasástársaság alapszabályát, vagyis kimondtuk a Nemzetközi Olvasástársaság hazai tagszervezetének megalakulását. Fényképszerűen él bennem a délutáni verőfény, a zsúfolt terem. Velem szemben az MTA Nyelvtudományi Intézetének vezető munkatársa, *Gósy Mária*, *Horváth Zsuzsanna* az OKI-ból, *Kovács Emőke* és *Csabay Katalin* gyógypedagógusok, *Adamikné Jászó Anna*, a Budapesti Tanítóképző Főiskola tanára, mellettem *Ildor Miklós* író, könyvtárosok (*Bartos Éva*, *Kucska Zsuzsa*, *Rambáb Mária*) nagyobb, gyakorló pedagógusok kisebb csapata, könyvtárszakos főisko-

lai hallgatók csoportja, szociológusok, kiadók, tankönyvírók, szerkesztők képviselői. S akit a protokoll szabályai szerint talán elsőként kellett volna említenem, az előkészítés hosszú, éveken át tartó folyamatában leghűségesebb kollégánk, ebben az ügyben munkatársunk *Kádárné Fülöp Judit*. Társaságunk alapvetően az olvasás, az írásbeliség színvonalának fejlesztéséért végzett szakmaközi (interdiszciplináris) összefogásnak, együttes kezdeményezéseknek kívánt, máig kíván élesztője és szervezője lenni. Amint negyedszázada megfogalmaztunk: „*Hazai vizsgálataink évtizedek óta a stagnálás, (újabban a kifejezett romlás, értékesztés), az európai élményről való leszakadás tendenciáját jelzik.*” (Nagy Attila: Szinte lépett a HUNRA. In: Könyvtári Figyelő, 1992/2) A fentiek inkább ismételt, de részben máig ható érvényességét sajnos a legfrissebb PISA 2015-ös kutatási adatok – mélyen elgondolkodtató, kritikus önvizsgálatra készítő módon – betűhíven igazolják! A finn, az észt, a lengyel eredmények, valamint Szingapúr példájának, az okok és következmények rendszerének részletes elemzése kihagyhatatlan azonnali kötelességünk!

A megalakulást követően a bírósági bejegyzést bevárva 1992. február 28-29-én megtartottuk első közgyűlésünket. A konferencia gerincét adó szakmai előadásokban *Horváth Zsuzsanna* az 1986-os és 1991-es Monitor vizsgálatok eredményeiről, a romlás tüneteiről, *Gósy Mária* az olvasási nehézségekről, a diszlexia okairól, a beszédértési és beszédképzési kudarcokról, *Csabay Katalin* pedig az olvasászavar korai felismerésének jelentőségéről, illetve a korrekció módszereiről beszélt. Megszerveződésünket támogató, munkánkat bátorító előadásokat hallhattunk a néhai *Kálmán Attila* államtitkár úrtól, valamint a nemzetközi szervezet tisztségviselőinek sorától, *Alan Farstrup*tól, *Peter Schneckt*ől, *Pehr-Olaf Rönholm*től és *Ulla-Britt Persson*tól értesültünk egy sor fontos tényről, testületi döntésről. Például 1981-ben még csak összesen 7 európai országban működött ilyen társaság, míg 1992-ben már 26-ban, továbbá 1995. július elején Budapest, illetve a HUNRA látja majd vendégül a 9. Európai Olvasáskonferencia résztvevőit.

Végül ezen alkalommal egyrészt döntést hoztunk a következő (máig aktuális) témánkról: 1992. okt. 9-én „*Az olvasásra nevelés és pedagógusképzés*” címmel szervezünk konferenciát az OSZK-ban. Másrészt titkos szavazással megválasztottuk Társaságunk tisztségviselőit, nevezetesen a Tanács tagjai lettek: *Nagy Attila* (elnök, OSZK), *Kádárné Fülöp Judit* (alelnök, Művelődési és Közoktatási Minisztérium), *Adamikné Jászó Anna* (Budapesti Tanítóképző Főiskola), *Baricz Zsolt* (Juhász Gyula Tanárképző Főiskola), *Bocsák Istvánné* (Fazekas Mihály Főv. Gyakorló Alt. Isk.), *Gósy Mária* (MTA Nyelvtudományi Int.), *Horváth Zsuzsanna* (Orsz. Közoktatási Int.), *Juhász Mariann* (titkár, ELTE TFK), *Kelecsényi László* (Fazekas Mihály Főv. Gyakorló Alt. Isk.), *Vassné Kovács Emőke* (Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola).

Negyedszázad munkája, küzdelmei, sikerei, kudarcai aligha sűrítethetők néhány bekezdésnyi szövegbe. A teljesség igénye nélkül azonban – vállalva a saját értékrendemből fakadó válogatás önkényességét – hadd emeljek ki néhány utólag fontosnak és maradósnak tűnő tény. Mások állapítják meg, itt és most csupán ismétlem, kihangosítom: az írott és az elektronikus sajtó segítségével újra és újra jelen vagyunk a hazai közbeszédben, a figyelemre méltó hírek sorában, a közvélemény alakítóinak részesei lettünk. (Legutóbb Magyar Idők 2016. dec. 10. Lugas 12. p.)

Honlapunkon a „Gyerekirodalmi adatbázis” menüpontra kattintva e sorok írásának napján (2016. dec. 14.) 1392 gyerek és ifjúsági szépirodalmi mű adatai, valamint rövid ismertető, értékelő, ajánló szöveg olvasható főleg szülők, nagyszülők, pedagógusok, könyv-

tárosok, tehát minden, a gyermekek lelki és intellektuális fejlődése iránt elkötelezett olvasó számára. Hadd nyomatékossítsam! Nem egyszerű tájékoztatás a megjelent „könyvekről”, hanem minőségi válogatás eredményeként tájékoztatás a legjobbokról, amelyek sokaságából nemek, életkori csoportok szerzők, címek és műfaji szempontok szerint lehet keresgélgni, válogatni, mi több értékelni. Legyünk méltányosak! Az ötlet, az első nyomtatott változat (Bocsák V. – Benkő Zs. — Hólgvessi Gy.: *Olvas nekem!*) származik csupán a HUNRA vezetőitől, de hosszú évek óta az elektronikus építkezés, a megjelenítés kizárólag az OSZK Könyvtári Intézetének jelenleg már csak egyetlen munkatársának, *Tóth Andreának* köszönhető. Hűségese, kiratort teljesítménye minden elismerést megérdemel!

1994 legelején pályázatot hirdettünk felső tagozatos és középiskolai korsztályok részére „*Olvasás közben jutott eszembe*” címmel. Majd ugyanezen év március 25 – 26-án másfélnapos konferenciát szerveztünk „*Egy tanítárgyközi feladat: az olvasás*” címmel Székesfehérvár egyik szakközépiskolájában. Itt jeles pedagógusok és könyvtárosok saját tapasztalataik megosztásával bizonyították, hogy az olvasásfejlesztés értékes és teljesíthető cél az anyanyelvi órák mellett a matematika, a földrajz, a fizika, az ének, a történelem és a biológiai tanulmányok során is. Az 1994-es HUNRA év termését kötetbe szerkesztve adtuk közre (Nagy Attila: *A többkönyvű oktatás felé* Bp. 1995). Majd 2011 májusában Szombathelyen a Berzsényi Dániel Könyvtárral, valamint a Savaria Egyetem Központ Könyvtárával hármass szövetséget kötve „*Az olvasás össztantárgyi feladat*” jelmonddal meghirdetett, nagyszerű konferencia előadásainak válogatott kötetét készíthettük el csapatmunkában, amely már a MFK segítségével bármikor mindenki számára hozzáférhető (<http://www.mek.oszk.hu/10600/10605/index.phtml>).

Külföldi és hazai tapasztalataink szerint, ha csak ez a szempont erőteljesen érvényesülhetne a hazai pedagógusképzés programjában, már ennek eredménye látható volna a hazai PISA eredményekben. Soha nem késő a jobbtó szándékor tettekkel formálni.

1997-ben *Bartas Éva* kezdeményezésére a Magyar Olvasástársaság az MKE Gyermekkönyvtári Szekciójával, valamint a Könyvtárostánárok Egyesületével összefogva ismét pályázatot hirdetett „*Segített a könyv, a mese*” címmel, amelynek hatalmas anyagából válogatott, majd nagyszerű bevezető tanulmányt írt, tehát lehetővé tette érdekes könyvet szerkesztett a biblioterápiás mozgalom egyik legfontosabb hazai kezdeményezője (<http://www.mek.oszk.hu/05400/05496/index.phtml>).

Ennek szinte szerves folytatása lett a 2014 májusában Nyíregyházán, a Mórú Zsigmond Megyei Könyvtárban rendezett biblioterápiás továbbképző konferenciánk, illetve, az annak anyagából készült „*Könyv és lélek*” című könyvecské. (Vörös K. – Gombos P., 2015)

Közben azért a nemzetközi kapcsolataink is folyamatosan működtek, hol „*takarék lángon*”, hol a legmagasabb hőfokon. 2006. aug. 7-10. közötti napokon az ELTE lányományosi egyetemi központjában házígazdái lehettünk az IRA 21. világkongresszusának, amelyet itt csak *Péterfi Rita* szavait röviden idézve egyetlen metaforával jellemezhetünk: „*szellemi vérátömlesztésként éltem át azokat a napokat*”.

Végül feltehetően minden elfogultság nélkül máig a legmaradandóbb kezdeményezésünk „*A népmese napja*” ötlet felkarolása, Kárpát-medencei mozgalommá erősítése lett. Máig felejthetetlen élményem 2004. június első napjainak egyike, amikor Koszecz Sándor, sokunk barátja, kollégája csendesesen hozza a százhalombattai Szalay Márta és Kovács Mariann javaslatát: minden év szeptember 30-án Benedek Elek születésének évforduló-

ján rendezzük meg közösen „A magyar népmese napját”! Helyettem mondjátok! – volt azonnali reakció. Akkor nem sikerült nyomban országos megmozdulást szerveznünk, de 2005-től itthon és a külföldi magyarság körében szinte világszerte legalább 1 napra a népmese kerül a sajtó, az iskolák, a könyvtárak, s remélhetőleg a családok többségénél a figyelem középpontjába. Hiszen tapasztalataink, reményeink, meggyőződésünk szerint főként a mesehallgató gyerekből lesz a saját örömeire is jókedvűen olvasó gyerek. Röviden: „*A népmese az olvasás táltosparipája!*”

Visszatérve kiinduló pontunkhoz, a 2016. november 12-én megtartott tisztújító közgyűlésünkön történetekhez egyrészt kötelességünk a két jeles előadót, Lackfi Jánost és Dr. Szabó Ildikót nem csupán megneveznünk, hanem lebilincselően érdekes gondolataikat hálásan megköszönnünk. Hasonlóan lekötelezőn figyelemre méltó volt a 25 év előtti történetekre emlékezők szavait meghallgatnunk: *Bartos Évát, Gereben Ferencet, Horváth Zsuzsannát, Péterfi Ritát*. Másrészt benyomásaim szerint az elmúlt negyedszázadra visszatekintve, a Magyar Olvasástársaság életében talán soha nem következett be egyetlen tisztújítás alkalmával sem ilyen mértékű változás, fiatalítás, Budapest helyett vidéki dominancia. Lássuk a titkos szavazással kialakított végeredményt! Vraukóné dr. Lukács Ilona (elnök, Nyíregyháza, Móróc Zsigmond Megyei Könyvtár), Gombos Péter, dr. (alelnök, Kaposvári Egyetem), Nagy Attila, dr. (tisztelőbeli elnök, Bp.), Béres Judit, dr. (Pécsi Tudományegyetem, OSZK), Dobszay Ambrus, dr. (Bp. OFI), Hevérné Kanyó Andrea (Kaposvár, Gyakorló Ált. Isk.), Juhász Valéria, dr. (Szegedi Tudományegyetem), Kiss Gábor (Kaposvári Egyetem), Kovács Mariann (Százhalombatta, Városi Könyvtár), Pompor Zoltán, dr. (Bp. OFI), Szinger Veronika, dr. (Pallasz Athéné Egyetem).

Kedves ifjú barátaim, sok elszántságot, bölcsességet kívánok Nektek a közvetlenül előttetek álló feladatokhoz, illetve a majdan általatok választandó utódoknak a következő 25 (vagy 125?) esztendő küzdelmeihez, sikereinek és kudarcainak túléléséhez, a pillanatnyilag maradandónak tűnő eredmények megőrzéséhez, valamint az új magvak elvetéséhez, végül a termés örömteli betakarításához.

Budapest, 2016. december 14.

Az Országos Széchényi Könyvtár és az Argumentum Kiadó közös, hézagpótló vállalkozásaként jelent meg a *Tipográfia régtől fogva*. A nagyváradi nyomdászat 450 éves története című, öt átfogó tanulmányt magában foglaló, gazdagon illusztrált kötet. Bánfi Szilvia, V. Ecsedy Judit, Emödi András, Naményi Lajos és Boka László írásai közel öt évszázadot felölelve mutatják be a nagyváradi nyomdászat történetét és a váradi tipográfusok munkásságát.

